

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Vla Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30. — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 16

V Trstu, 15. avgusta 1925.

Leto VI.

VII. delegacijsko zborovanje Zveze

Tudi letošnje Zvezino zborovanje se je vršilo v Gorici ter je bilo v marsičem slično šestemu. V soboto 1. avgusta so zborovali odseki in predložili svoje predloge upravnemu odboru, ki jih je pretresal isti in naslednji dan pred delegacijo. V nedeljo 2. avgusta se je sestala delegacija. Delegatje so bili polnoštevilno zastopani, ker so zadržani poslali namestnike.

Delegacija je razpravljala le malo in je bilo zborovanje enolično. Redki delegatje so posegli v debato, predlogi so se sprejemali, kakor jih je predložil upravni odbor. Tudi volitve vodstva in odsekov so se vršile gladko, nikjer ni bilo nikakšne opozicije. Vzrok vsemu gladkemu poteku deleg. zborovanja je dvojen: učitelstvo je strnjeno vsled pritiska in borbe za obstanek, razen tega pa ni perečih in važnih organizacijskih vprašanj, ki bi razburjala duhove. Vsa snov delegacijskega zborovanja je bila obravnavana že v društvih ter se je pretresla še v odsekih in upravnem odboru. Tako niso mogli priti na svoj račun vsi oni delegatje, ki so bili vajeni burnim delegacijskim zborovanjem pred leti in ki se zlostalijo ozirajo nazaj.

Vse zborovanje se je vršilo racionalistično preprosto, brez nepotrebnih besed in obredov, ki običajno skrivajo notranjo praznoto. V tem bi mogli biti vzor društvenim zborovanjem, ki niso vselej izraz izključno stanovskih potreb.

S pozdravom delegatov otvori predsednik Zvezino skupščino, spominjajoč se onih starih vojakov-četnikov, ki so šli letos od nas. Jedko pozdravlja tudi one, ki so tik pred zborovanjem odšli na razvedrilo, ne da bi se bali nadlegovati prav v imenu organizacije in tovarištva.

Spominja se vseh tovarišev (ic) in prijateljev učitelstva, umrlih tekom leta. (Delegatje vstanejo.)

Nato izvrši apel delegatov in da besedo tajniku.

Tajniško poročilo.

Lansko pomlad so Zvezina društva, ki so dotlej dve leti vegetirala v borbi za obstoj, povzela svoje delovanje s tem, da so sklicala redna zborovanja, ki so večinoma lepo uspela. Zborovalo je osem društev, izvenemši goriško in tolmínsko. Bil je to korak naprej, vendar je čakalo še glavno delo: ono notranje, podrobno organizatorično delo, ki je prej zastalo in ki se je kazalo posebno v finančnem neredu društev. Zakaj je to podrobno delo zastalo? Ker smo morali dotlej vse sile napenjati, da se ubranimo učiteljske vrste demoralizacije. V kritičnih časih ostajajo le redki na svojih mestih, taki, ki so močnejši od drugih. Tako so po sili npravnih zakonov v družbi poklicani, da drže pokonci šibkejši, da jih združujejo okrog sebe in jim dajo oporo. Ves položaj Zveze od konca l. 1922. pa do lanske delegacije lahko opredelimo kot dobo, v kateri so se vse sile porabile v obrambo pred moralnim propa-

danjem stanu. Oportunizem, ki je bil padel na znamenitem, mejnik v razvoju organizacije predstavljačem kongresu v Vipavi, je spet pričel dvigati glavo v novi, a dovolj nevarni obliki, v odpadu iz društev. Ta krat pa ni trčil le ob kako frakcijo v organizaciji, temveč ob vso organizacijo, ker je trčil ob načela, ki si jih je organizacija prisvojila. K sreči je bil vladajoči kurz tako oster, da ni ostalo oportunizmu dovolj — kisika, da bi uspeval. Vendar je bilo treba ponekod oseb, ki so zastavile svoj vrlino, pogum in neustrašenost, nesebičnost in živo prepričanje, žilavost in požrtvovalnost, da so preprečile razkroj, ki je bil na pohodu. Okrog teh osebnosti so se grupirala jedra, brez katerih bi ne bilo več organizacije.

Na lanskem delegacijskem zborovanju smo mogli ugotoviti, da nas pritisk ni demoraliziral. Bila je to razveseljava ugotovitev, ki je pokazala, da ni izgubiti vere tudi tedaj, ko je do tal zagrnjeno obzorje. Bila je obenem jamstvo, da napor in žrtve težkih let niso zavržene, da niso sovražne sipe uničile voľje stanu in njegovih ustanov, zgrajenih z ljubeznijo in vzdrževanih vkljub najtršim oviram.

Vzljč temu se nismo smeli varati, da so društva potrebna netranjega dela, onega drobnega dela, ki je brez nje vsaka organizacija samo na papirju. Zato je vodstvo opozorilo ob početku novega šolskega leta vsa predsedstva na nužnost orgenizačnega dela ter je v velikih črtah zaisalo delovni program. Okrožnica je bila optimistična in se ji je to tudi očitalo. Tudi je kazalo tedaj, da se bodo razvijale stvari drugače, kakor so se pozneje v resnici. Kakor vsi, smo tudi mi odvisni od splečnega položaja, ki sicer takrat ni bil ugodnejši kot je danes, a je kazal dovolj dobrih razvojnih možnosti. Vsekakor ni šlo prvi okrožnici za optimizem, ampak za delo, ki se ga je bilo treba lotiti. In za notranje organizacijsko delo je precej čisto, kakšen je splošni položaj.

Prva naloga je bila torej organizacijska restavracija društev. To nalogo so imeli izvršiti odbori. Okrožnica je poudarjala pomen odborove aktivnosti, in pozivala, naj se prične s praktičnim delom proti indiferentnosti nekaterih članov in pa da se popravi vse zamučeno, da se torej vzpostavi red.

V teku zadnjih let smo imeli priliko opazovati, da je oblika društev kolikor toliko primerna za normalne čase, da je pa postala anahronistična, kakor hitro so padle prejšnje administrativne formacije, okraji. Časi niso bili taki, da bi obstoječa društva razpustili, ker jih je lažje razpustiti kot spet vzpostaviti. Tudi nismo imeli delegacijskega sklepa, ki bi to odredil. Dobili pa smo novo upravno razdelitev, didaktična okrožja, ter smo hkrati stali pred dejstvom, ki ni brez pomena za stanovsko organizacijo. Z ozirom na to, kakor tudi z ozirom na smotreneše delovanje, je vodstvo pozvalo, naj se iz društvenih odborov osnujejo praktična okrožja (zone), ki naj bi se vsaj nekoliko prilagodila novi upravni mreži. Vsaj nekoliko, pravim, zakaj nekatera didaktična ravnatelstva so še vedno večja kot čela naša društva. Taka okrožja so se ponekod tudi osnovala in lepo poslovala. Če se niso osnovala

povsod, je to krivda društvenih odborov. Imamo namreč nekaj odborov, ki sploh niso zmožni izpeljati ene same resne inicijative. To so odbori, ki tiče do grla notri v lepih starih časih, ko so se prirejala vsako leto nekatera redka paradna zborovanja, da smo si medsebojno nekoliko zavihteli kadijnico, da smo pogreli nekaj obrabljenih fraz o napredku, o kulturi in o vzvišenosti poklica, združeni v vsakdanjo revščino, ter se proti večeri sladko ginjeni razšli. Teh odborov ni bilo mogoče prepričati, da so prišli drugi časi, ki zahtevajo drugačnega dela. Potreba je bila namreč in je še vedno, da se odbori odresejo svoje reprezentančnosti ter skušajo društvo utrditi s tem, da organizirajo v njem male skupine, ki jih osredotočijo na zaupnike in ž njimi nekako povežejo. Če skupina 20 oseb lahko živi, to se pravi, če se shaja, razpravlja, posvetuje, zbira članarino, daje inicijative itd., potem naj taka skupina ostane v svoji sestavi. Če pa je prevelika in zato preveč ovirana, naj se pa zmanjša, četudi le na malo oseb. Ne smemo petrefakčno vztrajati pri nepraktičnem, ampak se prilagodimo, onemu kar je danes potrebno, da vsa naša društva poslujejo v redu. Tekom zadnjega leta smo namreč videli, da se da z okrožji ne le nadomestiti vse društveno delo, ampak tudi razširiti in poglobiti, seveda samo tam, kjer je nekoliko prepričanja, da je vse to potrebno. Kjer je pregledovalo naziranje, da so društva nekaj prazničnega, nekaj, kar je treba držati za silo skupaj, da ne bo pri delegaciji zabavljanja, tam niso prišli dalje, ampak so se poživžgali na vse naloge, ne le poživžgali, marveč celo sabotirali, če se je kje pokazala dobra volja. Vodstvo je imelo priliko videti, da se njegovi ukrepi ne upoštevajo povsod, da nekaterim društvom absolutno manjka smisla za smoteno delo, da manjka oni potrebni čut podrejanja skupnim nalogam, brez katerega ni organizacije, in enotnosti in ni uspehov v borbi za skupne koristi.

Število učiteljstva se pri nas niža leto za leto, deloma radi zmanjšanja števila šolodolžnih otrok, deloma radi sistema. Organizacija radi tega še ni zrušena. Toda čim manj članov ima, tem bolj se morajo strniti, da predstavljajo eno samo voljo, eno edino težnjo, rešiti se v valovih. Če ni discipline, ni več organizacije, nima nikakega pomena več. Dokler pa smo organizirani je dolžnost vseh, da stojimo na braniku. Društvo v Istri na pr. težko občuti, če se društvo na Goriškem umika, ko ono zahteva svojih pravic. V bistvu organizacije je, da vsi in na vsej črti terjamo, kar nam gre. Če tega ne delamo, če ni enotnosti, izdajamo eden drugega, zakaj kdor se sam izpostavlja, mora biti poražen in vsakega posebe je tudi najlažje poraziti. Delegacija je sklenila in vodstvo je zahtevalo, naj se dvakrat na leto v društvi zboruje, a kaj smo videli? Ponekod so zborovali po večkrat, drugod nobenkrat. Učiteljstvo mora biti v svesti svojega položaja in mora vedeti, da je organizacija tu v njegovo obrambo, ker ni nikogar, da bi naš stan ščitil, ker so naši resnični in iskreni prijatelji vsak dan redkejši, če jih je sploh kje še najti. Zveza ne sme biti Abdara, kjer lahko vsak nastopa po svojem trenutnem razpoloženju, po migljajih in po vremenu, ampak enota, ki ve, da mora braniti življenje stanu. Brez doslednega dela in brez discipline, brez umevanja teh dejstev ne vzdržimo v teh urah.

Danes, ko ste se sestali tukaj, da sodite vodstvo, čutimo potrebo brez ovinkov povedati resnico.

Ker živimo v trdih razmerah in ker je naše število vedno nižje, moramo toliko bolj skrbeti, da je vsakdo na mestu in da se kvalitativno dvigne. V minulem letu smo stremeli za tem s samoizobraževalno akcijo.

Glede samoizobraževalnega dela je poudariti, da ga je treba prav razumeti. S sistemom (ali bolje: z ono predvojno anarhijo), ko se je predavalo v učiteljskih društvih o vsem mogočem in nemogočem, ne pridemo nikamor. To je treba zavreči. Kdor se hoče v čem temeljito izobraziti, se bo vrغل v eno smer in ne bo niti hotel poslušati predavanj o stvarih, ki niso med seboj v nikaki zvezi. Za informacije o tem in onem imamo leksikon in polihistor ne more nihče postati, ker je človeško življenje žal prekratko, da bi se vsaj z nekaterimi vedami približe seznanili. Čim več stvari kdo požira, tem večji in zmedenejši diletant postaja. Take talni-izobrazbe učiteljstvo ne sme iskati. Potrebno pa je učitelju vse ono, kar je potrebno višjim poklicem sploh: učitelj mora imeti jasn pogled v svet, mora se orientirati v družbi, mora se osvoboditi od vpliva dnevnega časnikarstva, mora si znati napraviti samostojno sodbo v vseh večjih in važnejših stvareh. Vse to pa ni mogoče brez družboslovnega študija. Slišali smo že večkrat, da je vse to neumnost in slišali bomo še, iz učiteljskih vrst. Če kaj, so taka mnenja najboljši dokaz, kako nam je potreben on duševni kapital, ki nas spreminja v vidce; nujno potreben, ker je učitelj pogosto hodil okoli z zavezanimi očmi. Z nikakim delom ne bomo bolj zagostili svojega vpliva in pomena v zgodovino stanu in njegovega kulturnega prizadevanja kot s silo smoteno organiziranega samoizobraževalnega dela. vzdrževane v svojo voljo družboslovni študij v učiteljskih vrstah. Letos smo študirali Kreka. Nadaljevati bo z ekonomsko vedo. Vse to delo nam ne bo prinašalo le zadoščenja, ampak bo obrodilo sčasoma bogatih sadov. Če nas je tudi le peščica, komaj pol tisoča, imamo možnost, da se prav v tem, v svojem intelektualnem življenju dvignemo nad učiteljstvo drugih dežel. Danes je naše duševno prizadevanje že plemenita tradicija. Ne posredna korist letnega samoizobraževalnega dela je, da se zbirajo naši stanovski organizatorji, da se medsebojno zblizajo, sporazumejo in bodrijo.

Tudi glede metode se predavanja po društvi ne morejo meriti z izobraževalnim delom po krožkih. Tu imamo diskusijo, ki se je vsi udeležje neprisljano in ki edina omogoči, da se kdo temeljito seznani z obravnavano snovjo. Tako obravnavanje da pobudo za lastni študij za vztrajno delo. Obenem pa razjasni marsikateri problem, ki ga sicer nikdar ne bi preiskali v vsej njegovi globini. Če delo krožkov ne gre povsod gladko, nas ne sme motiti. Tudi Galileo Galilei se je boril za resnico, ki je naposled uničila temo.

Očitno se bo ta niškemu poročilu, da gre preko svojega okvirja. Nisem našteval vodstvenih sej in stvari, ki bi se razpravljale pri njih, nisem imenoval števila dopisov, ki so šli ali prispeli, ker so vse to samo formalnosti. Mislim, da ima tajniško poročilo podati predvsem sintetično sliko vsega snovanja v organizaciji ter razviti nekoliko proračuna, nekoliko programa za prihodnje delo. Glede prvega ne more škodovati pregled v širokih obrisih, dasi bodo odseki podali še podrobna poročila; glede drugega, glede programa je tu delegacija, ki naj da smernice, v kolikor je višja tajniškega poročila zgrešena.

Vodstvo je nadzorovalo delo društev in skušalo vplivati na njih delavnost. Imeli smo društva, ki so razvijala svoje delo brez vsakršnih osrednjih pobud, imeli smo taka, kjer je bila vsaka beseda zastoj. Na Tolminskem na pr. ni imela Zveza avtoritete; ko je vodstvo v marcu pozvalo pazinsko, volosko-opatijsko in tolminsko društvo, naj se spet postavijo ramo ob ramo k drugim, sta se istrski društvi odzvali, tolminsko pa ni naloga upravnega odbora takoj izpeljalo, naj se reorganizirajo. Le

odgovor nekega odbornika je prišel, v smislu, da Zveza vihti bič nad društvi. Ta odgovor naj bi se bil objavil, po želji pisca, v stanovskem glasilu! Vsekakor bi se varali, če bi iz javnih zborovanj sklepali na moralno trdnost in na red v društvih. To so nam pokazala različna znamenja, posebno pa revizija članstva. Ko smo namreč videli podjetnost o priliki sklicevanja izobraževalnih sestankov in obenem indolenco gotovih »organiziranih«, smo pozvali, naj se vrste izčistijo. Morda bi bilo to že prej na mestu. Gotovo je nastopil že skrajni čas, da se revizija izvrši. Odbori so imeli priložnost spoznati posledice, ki so jih društva v zadnjih časih utrpela, obenem pa je članstvo videlo odločno življenjsko voljo organizacije.

Revizija je v splošnem dobro uspela. Zanimivo je, da so ohranila svoje članstvo najtrdnjše prav ona društva, ki so imela najtežji boj za obstanek in so ta boj odločno sprejela. Evo vam zakona, ki iznenadja, ki pa ga ne smemo pozabiti. Pazinsko društvo je imelo trdo življenje. Na vodstveni poziv, naj že zboruje, — po enem letu —, se je izkazalo, da je na znotraj popolnoma urejeno: finančno stanje vzorno, članstvo polnoštevilno in neskvarjeno! Kras je prestal hude napade, članstvo pa se ni bistveno znižalo. Tudi slov. društvo za Istro, ki je neprestano pod kladivom, je ohranilo svojo zveznost in tudi red. Obe društvi, sežansko in koprsko, sta tudi gmočno popravili v minulem letu skoro vse, kar je bilo prej zamujenega.

Tržaško učiteljstvo živi morda najbolj nestalno; odslovitve so znane in če so prej padale po mladih, so zadele letos tudi najstarejše. Tudi zborovanja društva so bila slabo obiskana. Vendar smisel za organizacijo ni propadel. Izvzemši petorico, je vse v Zvezi in še vedno finančna hrbenica našega združenja.

Manj ugoden odstotek neorganiziranih izkazujejo društva, ki so najlažje živela ali pa niso takoj sprejela boja, če so bila napadena. Volosko-opatijsko društvo se je zganilo še le zadnje čase, postojnsko in goriško pa imata tudi danes še preveč odsotnih. V obeh poslednjih smo videli svoj čas dovolj oportunitizma in omalovaževanja Zvezinih navodil, kar se še danes maščuje. Resnico gornjih izvajani, da je treba namreč borbo za varstvo stanovskih koristi odločno sprejeti, kaže še posebno tudi rezultat revizije na Tolminkem, kjer se je dvignilo število članov do $\frac{1}{4}$, kar je percentuelno več kot v goriškem in postojnskem društvu in obenem gotov dokaz, da le ono obvelja, kar je zdravo in se ne plaši boja, ki je pri nas predpogoj za obstanek. Za društva in posebno za njih odbore velja načelo, ki samo sledi iz vsega navedenega, da pomenja vsako umikanje v organizaciji tudi njeno nazadovanje, rušenje in končno razpad. Obenem nas učijo dosežane izkušnje jasno, da trdnost organizacije ni stanu v škodo, ampak v korist. Z načeli, ki jih organizacija branila, posebno pa z npravnim dviganjem svojih članov, je koristila ugledu vsega stanu, terjala od njega vestnosti, močnatosti in korektnosti v šoli in izven nje ter ga ubranila pred gnilobo in pred vsemi njenimi neizogibnimi, pogubnimi posledicami. Morda nič ne zgrešim, če pravim, da bi več učiteljstva izgubilo, če bi se ga polastila gniloba, kakor nas pade v boju proti gnilobi. Gotovo bi bile posledice razkrojevalnega procesa mnogo usodnejše in težje, kakor pa so žrtve za vzdržanje zdrave organizacije.

Kaj pa z neorganiziranimi, ki jih je v goriškem in postojnskem okraju žal še vse preveč? Mislim, da bi jih zamenjabili v svoje vrste. Če bi vrgli enega za drugim na tehniko, bi našli, da ni izgubila organizacija z njimi niti načelnih ljudi niti kapaci-

tet, kvečjemu kapacitete v obračunu plašča po vetru. Ako se jih danes spominjamo, se jih spominjamo le zato, da se jih bo vsak znal varovati. Kdor izdaja koristi vseh v organizaciji, bo izdal tudi vsakega poedince, če bo le njemu neslo. Zato je edini odgovor, ki ga moremo dati takim pripadnikom našega stanu, popoln prelom z njimi, v kolikor nismo vezani po izključno šolskih, uračnih zadevah.

Predno preidem na poedine Zvezine ustanove, naj omenim, da odseki, ki jih imamo pet v centrali, niso bili vsi enako delavni. Poslovala sta pravzaprav le dva, pevski in pa Samopomoč. Izobraževalni, organizacijski in šolsko-pol. so svoje delo popolnoma predali voditelju dela za samoizobrazbo in tajniku Zveze. Mnenja sem, da bi organizacijske sploh opustili, ker je pravzaprav nekaj identičnega kot vodstvo. Vodstvo ima stalen pregled o Zvezinih ustanovah, o društvih, prejema in daje iniciative. O vsem tem pretresa še posebej upravni odbor v svojih sejah, zato je povsem naravno, če se je organizacijski odsek nekako izrinil iz vsega ustroja. Nujno potreben bi bil le v enem slučaju, če bi namreč organizacija naglo napredovala in se širila ter razvijala. Tako pa nima druge naloge kot pogrevati stvari o katerih se je morda govorilo že v vodstvu in razpravljalo tudi v upravnem odboru.

Drugi odsek, ki je spak, je šolsko-politični. Temu je njegovo spanje težje odpustiti, ker ima široko in važno področje. Vodi bi namreč lahko pregled šolske zakonodaje in njene aplikacije v naši deželi ter obenem zbiral statistično gradivo o šolah, ki jih obiskuje slov. mladina. Ta naloga je tako obširna in obenem zamudna, da bi jo zmoglo le več oseb, ki bi se redno, recimo vsaj enkrat na mesec sestajali k posvetu — ter si razdeljevali delo. Naloga je dalekosežna, zato je tem bolj nerazumljivo, če se je odsek v teku enega leta samo enkrat sestajal po lastni volji. Tovariši so zanemarili važno delo v interesu stanu in najbrže nimajo druge opravičbe kot to, da bi moral vse opraviti — takozvani strokovni tajnik.

Tako šolski kot samoizobraževalni odsek bi moral prevzeto delo smiselno razdeliti med svoje člane. Le v tem primeru bi imel uspeh. Vreči vse na ramena načelnika ali pa sploh vse leto niti pogledati, če so vsi člani odseka sploh še živi, pomenja ali nerazumevanje prevzete naloge, ali pa udobnost. Mogoče je še nekoliko tretjega vmes, nedostajanja smisla za organizacijo, za razdelitev dela. Dober organizator ni tisti, ki skuša vse sam napraviti ter omaga zato pred preveliko težo, ampak oni, ki obsežno delo sprejme in ga potem tako razdeli, da je napravljeno točno in brez velikega truda. Na ta način sta poslovala le dva odseka, pevski in pa Samopomoč, prvi menda še najbolje. Prihajam k Zvezinim ustanovam. Najvažnejši je gotovo stanovski list. Ima dve nalogi: zasledovati vse organizacijske zadeve v zvezi z vprašanjem šolstva in učiteljstva. Kako težko je stališče slovanskega učiteljstva, posebno hrvatskega v Istri, ni treba tu ponavljati. Reakcija svojih namenov ni skrivala in ni prizanašala učiteljstvu. O tem govorijo disciplinarne preiskave, premeščanja in odstavljanja. Vse bi šlo hitreje, če se ne bi narava sama upirala. Šole, v kateri poučuje učna moč, ki jezika otrok ne zna, si tudi danes, po vseh teh eksperimentih ni mogoče prav predstavljati. Če bi na vodilnih mestih tudi ne poznali nesmiselnosti poskusov, morajo računati z naravnimi dejstvi. So namreč stvari, ki se nasilnim potom ne dajo izvesti, če se ne dajo izpeljati naravnim potom. Radi tega in pa tudi iz razloga, da je učiteljev gospodarski položaj večinoma položaj proletarca, ne more tako hitro napredovati »čišče-

nje» stanu, posebno v odlečnih krajih, ki nikogar ne vabijo. Število vsega slov. učiteljstva je padlo od l. 1918 do danes od 800 na 600, organiziranih na 500. Ne smemo pozabiti, da je vsa ta leta padlo tudi število šolodolžne mladine in da se le z novim šolskim letom začne spet naraščati. Šole so se torej krčile in se nove niso ustanovljale. Po pokrajinah je šolstvo še v najboljšem stanju na Goriškem. Tu pride en naš učitelj na približno 500 prebivalcev, med tem ko pride v tržaški pokrajini eden na 700, v Istri celo komaj na 2000 prebivalcev. Tudi v teh številkah se kaže, kako se učiteljstvu godi in kako je z njegovo organizacijo. Stanovsko glasilo ima torej neahvalno nalogo, da se bori za obstoj učiteljstva, da štiti stan potom javne besede pred nezakonitostimi, pred zlorabami, pred korupcijo in nasilji. Druga naloga je, da učiteljstvo ogreva za strokovni napredek, da ga obvešča o novih pridobitvah v področju šolstva, pedagogike in didaktike ter da ga kulturno dviga in vzdrži v toku s časom. Za vse to je list pretesen. Vendar je že mnogo, če list živi, če se vzdrži kot enotna duševna vez med večino učiteljstva. Kako je pisan, o tem sodi delegacija; kako je potreben, bi pa najbolje čutili, če bi ga ne bilo. Kritike seveda ni nedostajalo in vem, da smo imeli članov, ki lista niti razrezali niso. Ne vem, če so najboljši učitelji, ki jim ni mar, kaj se

godi v svetovnem šolstvu. Tudi če delajo kot dinnarji, ni isto, če je njih delo osveženo z dihom novih pridobitev in stremljenj, ali se razvija po predpostavljanih shemah. Vendar so taki v manjšini, zakaj če bi tvorili večino, bi že davno ne bilo več niti lista niti organizacije.

Nekaj pa je treba tu poudariti: Učiteljski list ni v službi nikake stranke, ampak je stanovsko glasilo, v katerem imajo prostora vsi organizirani člani, brez ozira na politično pripadnost, ter z vso svobodo, ki je možna in potrebna naobraženim, četudi heterogenim ljudem. Kar je Zveza zgradila v teku let, je zgradila z lastnimi sredstvi. Če bi se učiteljstvo zanašalo na pomoč od desne ali leve, ne bi prišlo za korak dalje, in kar smo čuli zagotoviti podpore, so bila platončna in pogosto niti iskrena ne. Imamo pravico to povedati, ker se nam včasih hoče predpisovati pot ali se nam vsaj podtikajo stvari, ki niso resnične. Zveza bo obstojala, dokler bo samostojna, neodvisna organizacija, ki ji učiteljstvo samo in nihče drugi določa pravec. To omenjam na zadnje napade v «Malem listu», ko se je listu očitalo partizanstvo ne le z ozirom na tukajšnje, ampak tudi na razmere v sosedni državi, ko se je list izogibal sodbi celo o tamkajšnjih izključno šolskih zadevah. (Dalje.)

Naša samoizobrazba

Letošnji tečaj pri Sv. Luciji, določen za čas od 3.—8. avgusta, se ni vršil, prepovedal ga je goriški podprefekt. Zveza je stonila vse, da bi se tečaj obdržal ter se obrnila na drž. poslanca g. Besednjaka, ki je osebno posredoval pri podprefektu ter brzojavno protestiral pri ministru notranjih zadev. Podprefekt di Suni je ostal trdovraten in nepristopen vsem razlogom v prilog tečaja.

Prepoved je imela svoj odmev že na našem delegacijskem zborovanju. Učiteljstvo ve, da je posredni povzročilec prepovedi tolminski nadzornik Spazzapan, županstvo pri Sv. Luciji je bilo že izdalo svoj «nulla osta» za tečaj, nadzornik Spazzapan je pa očrnil učiteljstvo, ki se udeležuje tečaja, kot nevarno državi. Za tako obrekovalstvo je bil pri delegaciji primerno kvitiran.

O vsej zadevi pa so tudi listi že spregovorili in sicer brez ozira na stranke. Posebno odločen je uvodnik pod naslovom «Izzivanje» v številki od 5. avgusta «Goriške straže» zakar smo uredništvu prav hvaležni. Če ne bi z vso odločnostjo protestirali v taki važni stvari, v stvari našega duševnega napredka, naših stremljenj za kulturno povzdigo, ne bi bili vredni imena kulturnega ljudstva, ki je bilo vedno ponosno na svoj nezadržni duševni razvoj.

Položiti pest na plemenito prizadevanje učiteljske stvari, to žalostno čast si je letos zbral nadzornik Spazzapan. Mož je oviral na vse mogoče načine le Tolmince doslej. To ni njegov poklic. Od razsodnega in poštenega človeka bi z vso pravico lahko pričakovali, da učiteljstva ne tlači, nasprotno, da ga podpira v njegovih moralnih in materialnih težnjah, da se zavzema zanj, da mu pomaga in ga ne preganja. Učitelj ni nikdar lahko živel in danes je njegovo življenje še posebno grenko. Kdor učiteljstvo ovaja in obrekuje, je kriv gorja, ki ga ima naš stan itak dovolj že po svoji pravni in gmotni poziciji. Bili so že časi, ko nadzorniki niso mogli učiteljstva pritiskati ob tla v njegovi borbi za elementarne pravice. Taki časi bodo še prišli in delali bomo zanje, dokler bo v naš še kaj moči. Nismo pa še doživeli doslej, da bi nam kdo odrekal duševno hrano, da bi nam kratil pravico do izobrazbe,

Meščanska uredba učiteljskih študij je taka, da se učiteljstvo le za silo seznani z nekaterimi stvarmi. Marsikaj mu pa ostane zapečaten s sedmimi pečati. To je šol. zakonodaja uradno priznavala na razne načine, z usposobljenimi skušnjami, z uradnimi konferencami in posebno še z učiteljskimi knjižicami. Naš ponos je, da smo sami najbolje vedeli, kako potrebno je, da razširimo svoje znanje in da smo šli v tem prizadevanju vedno dalje. V tem znamenju smo tudi organizirali svoje samoizobraževalne tečaje že v letu 1922 ter smo jih vzdržali do danes.

Prišel je šolski nadzornik in dosegl, da je tečaj prepovedan. Kakšno mnenje imate, gospod šolski nadzornik, o svojem poklicu? Kaj razumete pod pojmom «šola»? Koliko naj zna, po vaši sodbi, učitelj osnovne šole, da bo sposoben za svoje mesto? A pustimo šolo, ki ni vaša stroka, in govorimo raje o človekovi izobrazbi sploh, brez ozira na njegov poklic. Ali je človeštvu v korist ali v škodo, če kaj zna? Ali je bolje, da živimo v temi davne kamene dobe? In državi, ali je državi v sramoto, če ima izobražene državljane, inteligentno ljudstvo? Upamo, da znate na ta vprašanja nedvomno odgovoriti.

Če stojite intelektualno višje kot vaša dejanja, veste, kaj pomenja, ako učiteljstvu odjedate duševni kruh. Knjige so danes črge in jih učitelj ne more sam nabavljati, knjižnice so na tleh, večinoma po krivdi nadzornikov. Kje naj potem uteši učiteljstvo svoj glad po nadaljni izobrazbi? Morda v časniku?

Učiteljstvo si je pomagalo. Skupno si je poiskalo zmognih predavateljev, strokovnjakov, s katerimi je leto za letom predeležovalo probleme, ki rastejo iz današnje družbe. Skušalo je raziskati potrebe in težnje vzgoje in šole v današnjih razmerah, ki so bolj zamotane kakor kdaj poprej. Pri tem se ni stršilo žrtev in osebnih neugodnosti. Spalo je na podvih in delalo dolge poti, da je zadostilo svoji žeji ter dobilo navodila za samostojen nadaljni študij. Edino, kar je vžilo, je bilo nekoliko lepote gorâ, nekoliko čistega zraku in nekoliko tovariške, prijateljske družbe. Le malo je bilo vsega, teden dni, najskromnejše kakor si je mogoče misliti — letovišče. Tudi na to je moral položiti roko nadzornik Spazzapan!

Preveč se je učiteljstvo veselilo Sv. Lucije, posebno letos, da bi odpustilo, kar je zagrešil mož, s katerim je v stikih. Taka dejanja obrodijo le trpke sadove. Ne bo pa nikdar v stanu ustaviti našega poleta. Kakor doslej, bo naše samoizobraževalno delo napredovalo tudi odslej in ovire nas bodo

le podžigale, da bomo nadaljevali mimo takih malih in neodobrih ljudi, ravna se po Dantejevem: *Guarda e passa!* Naša vola je večja od volje njih, ki hočejo ubiti duh, močnejša od večš, ki se trudijo, da bi zakrile solnce. Gospod Spazzapan, šli bomo preko vaših ovir!

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

13. Dan malega učenca. Končno naj opišemo še en poljubni dan malega učenca v naši šoli.

Sreda novembra je. Pred nekaj dnevi smo se odločili za ekskurzijo h krojaču. Poslali smo že delegacijo (odposlanec) h krojaški zvezi, in ta nam je naznačila neko primerno delavnico v našem okraju. Naša delegacija je tudi v tej delavnici že prišla naš prihod; pri tej priliki se je obvezala tudi za naše zadržanje.

Včeraj smo uredili svoje priprave: medsebojno smo si povedali vse, kar že vemo o krojaštvu; kolikor je bilo mogoče, smo si tudi zaznamovali, na kaj bomo posebno pazili; orientirali smo se po načrtu, onem shematičnem, ki ga imamo sestavljene iz slik, in smo obširno govorili, kako se obnašamo, da nas bodo povabili še drugič. Sklenemo sledeče: ne ostanemo več kot pol ure, ogledamo le najvažnejše (in sicer kaj?) ter se naposled zahvalimo. Komaj so danes prišli otroci v šolo, komaj so se očistili, ogreli in spili kavo, že se napravljamo, ko se še prej porazgovorimo o vremenu. Nekateri pospravijo posodo, drugi jo pomijejo, tretji se oskrbe s tem, kar smatrajo za potrebno. Vsi pa gledajo uro: ko bo velik kazalec čisto zgoraj (10 ur), moramo biti že oblečeni in odidemo v parih iz šole (namesto, da bi otrok silil, jih učitelj navadi paziti, da se sami ravna po uri in da ne »ubijajo časa« po grdem ruskem običaju). Pridruži se nam tudi skupina starejših. Pojemo koračnico in gremo iz šole; zunaj pa se dostojno vedemo. Ko je učiteljica povedala otrokom naslov, jim pripusti vodstvo (kaj narediti, če se izgubimo v mestu?). Nahajajo se v delavnici, ki je v bližnji ulici. Želimo dober dan. »Prišli smo k vam, da se kaj naučimo. Za nas je zelo važno in zanimivo vedeti, kako delate. Prosimo, da se ne pustite motiti in nadaljujete svoje navadno delo. Otroci jamčijo, da bo red. Skrbeli bomo, da vam ne povzročimo nepotrebnega dela in bomo le malo časa ostali tu.« Otroci se razdele v razne strani (prosto opazovanje), in šele tik pred odhodom jih učiteljica »opozori«, na različne stvari. Gotovo so postali tudi krojači zgovorni. »Otroci, čas je, poslovite se!« Vedno je genljivo, če se otroci poslavljajo, za to priložnost smo si pa izmislili presenečenje: poslovilno pesem. Drugo presenečenje pa jim bomo prinesli čez nekaj dni: katerokoli reč, ki smo jo napravili iz kakšnega zavržka, najdenega pri ekskurziji ali kako risbo... Kmalu po 11 uri smo spet v šoli in govorimo o opazovanem (razgovor ali ilustriranje) na pr. o oblekah ali drugih krojaških izdelkih, o krojaškem delu sploh, o šivalnih strojih (posebno takih, ki se gonijo z nogo), končno o krojaških strokovnih izrazih (pametno je, da se pri tem nekateri otroci iz drugih, v šoli ostalih skupin, pomešajo med naše otroke; oni nam bodo že znali staviti vprašanja).

Zdaj je poldan, treba je kositi (strežejo otroci), sledi prosta ura, intimno pogovarjanje in pripovedovanje. Učiteljica čita med tem kupljen časnik in pripoveduje otrokom »novosti«, ki so zanje primerne. Oprostite, pozabil sem omeniti, da smo — naravno — nekaj strokovnih izrazov in tudi še kaj drugega v obliki prejšnjih besed zabeležili v zvezke.

Drugo polovico dneva izpolnimo z igranjem »krojača«. Krojač dobi naročilo. Kaj mora napraviti?

Koliko metrov bo potreboval? Koliko bo to stalo? Koliko časa bo potreboval zato? Koliko stane to ali ono? Toda za božjo voljo ne kakšne računske ure! Nato pridejo posnemovalne igre, lahko tudi čitanje, nato igre, da se gibljemo, čaj, pospravljanje, pogovor in odhod domov. Pomisliti je treba, da bo v resnici komaj mogoče (da, niti se ne splača), izpolniti ves dan z eno temo: otroci nam bodo nudili s svojo živahnostjo, če smo sprejemljivi, vrsto najkрасnejših novih tem. Ponovno opozarjam, da bomo imeli drugo polovico dneva za naše osemletne tudi še ves repertoar predšolske skupine na razpolago. Tega ni pozabiti.

14. Mali kmetovalec, delavec in prirodoznanec. Nič ne vem, kdaj uradno konča šolsko leto, tudi me to prav nič ne zanima. Vem le eno: »Pomlad je tu, pomlad je tu!« Odslej smo »z deželo«. Ali kje naj v mestu dobimo to »deželo«? Prav bi bilo, če bi imeli na dvorišču ali v sosednem vrtu gredico za vsak razred. Poleg tega naj bi imelo več šol še skupno polje srednje velikosti, in vsako mesto ima tudi v vsakem okolišu dovolj neobzidane prostora. Kar se tiče vasi, se tam reši vprašanje prepustitve zemljišča šoli dosti enostavneje, ne da bi bilo treba učitelju vlagati pismenih prošelj po pisarnah.

Najprej smo torej zemljemerci in se učimo meriti površino. To se učimo lahko tudi v šolski sobi potom kariranega papirja. Kako dolga je stranica kvadrata? Koliko takih kvadratov ima narisani kvadrat? Koliko drugi? Recimo, da so kvadrati dm^2 ali m^2 . Koliko dm^2 , m^2 ?

Tako se otrok hitro seznani s m^2 . Isto napravimo s pravokotnikom, s pravokotnim trikotnikom (le izpraševati, nič povedati naprej!). Ostalo že jemljemo na polju, ko merimo ploščino koščeka polja (paralelogram, trikotnik; razdelitev mnogokotnika na trikotnike). Z ograjenjem koščka zemlje se riše tudi črtež na kariranem papirju (merilo). Tu si lahko prisvojimo tudi nekatere geometrične spretnosti (dolgotne mere, merjenje prelomljene črte; sestevanje in odštevanje odsekov; merenje z merilom, ki ima več dolgotnih enot; razdelitev v dele in sektorje; sestavljena imenovana števila, navadno spreminjanje s svinčenico, načrt in merilo.

(D dalje.)

Zaplemba. Številka 1. avgusta našega lista je bila zaplenjena radi člankov »Pojačana hajka« in »Definitivno provizorni«. Ker je n' so naročniki prejeli, ponatiskujemo snov o »Delovni šoli« in o »Byronu«.

Darovi pevskemu zboru. Č. župnik, ki se ni udeležil koncerta v Prvačini, daroval 5 L. — Namesto cvetja na grob ob smrti družice t. Zorna v Vrtojbi darovalo goriško učiteljsko društvo 50 L. — Najlepša hvala!

Feljton

Stano Kosovel: LORD BYRON

IV.

Ko se je vrnil Byron s potovanjema po Orijentu domov na Angleško, ni vedel, če bi se posvetil politiki ali pesništvu. V lordski zbornici je imel koncem meseca februarja velik govor. Z njim je dosegel znaten uspeh. Toda začetkom marca sta izšla prva dva speva »Romanja viteza Harolda« (Childs Harold Pilgrimage). Tedaj je že bilo jasno, kaj bo žnjim. Prva naklada knjige je bila v prodaji razgrbljena v treh dneh. Zaporedoma so sledili štirje ponatisi. Dve leti pozneje je bilo na svetlem že sedem izdaj. Takšnega knjižnega uspeha ni dosegel pred Byronom še noben angleški pesnik. Byron je čutil, da je doma samo v poeziji in je opustil politiko.

»Childe Harold«, ali, kakor je hotel pesnik imenovati svojo pesnitev prvotno »Childe Burun«, spominjajoč se svojih daljnih prednikov, zapusti po divji, neugnani mladosti domovino. Vse mu je polno spleena. Ljubice nima, brez prijateljev je. Na njem se pojavljajo znaki življenjske sitosti. Veselost pogreša in misli venomer na konec.

A vse to je maska. Pod krinko tragične melanholije, pod obleko resigniranega romarja se skriva mladenič vročih čustev, razboritega uma in velike svobodoljubnosti.

Byronu je bilo jedva triindvajset let, ko sta izšla prva dva speva. Z njegovo slavo je bilo tako, kakor je sam rekel: »Zbudil sem se nekega jutra in sem bil slaven«. Londonska družba, ki je videla vsebino svojega življenja tedaj v dandyštvu, plesnih zabavah, gledaliških prireditvah, v dolgovih in dvobojevanju, ta družba je Byrona dvignila na svoj čit. Pesnik se je ni branil.

V »Vitezu Haroldu« so že pesnikovi sodobniki pravilno videli idealistično pesnitev, v nasprotju s poznejšim »Donom Juanom«, ki velja za realistično delo Byronovega peresa. Poet ni tu razvijal nobenih splošnih tém; vse se je sukalo okoli njega samega. Subjektiviteta umotvora stoji na najvišji stopnji, pesnikov »jaz« se ne zataji nikjer.

Londonska in ž njo vsa angleška družba je upirala svoje poglede samo v Byrona. Ženske so trepetale v mislih na svojega ljubljence, toda vsaka dama se je bala sesti z njim za mizo, kajti Byron ni mogel gledati ženske pri jedi. Tudi je imel Byron neki tako drzno čelo, da so vsi ugibali, koliko Turkinj in Grkinj je zapeljal v Orijentu in koliko mož je napadel in usmrtil s svojim bodalom.

»Childe Harold« je postavil Byrona v ospredje angleških pesnikov. En sam je bil, ki se je z njim lahko meril po svoji popularnosti in slavi: stari romanopisec W. Scott. Družba je dobro slutila prevrat, katerega je prinesel v angleško slovstvo Byronov genij. Vse je govorilo samo o njem. Na vsaki mizi je ležala njegova knjiga, čitali so jo moške in žene, moški so bili ljubosumni nanj, ženske pa ena na drugo. Začelo se je tekmovanje za pesnikove simpatije. In Byron se je zdel samemu sebi kakor kralj med množico čestilcev. Lady Karolina Lambova, o kateri bo govora pozneje, je izjavila, ko je prvič srečala Byrona: »Ta blede obraz je moja usoda«. Obrnila mu je hrbet, a le za malo časa.

Ženske so si pripovedovale o Byronu neverjetne pravljice. Med njimi je krožila n. pr. vest, da je imel pesnik v Orijentu harem devic. Ta harem pa je v resnici obstojal iz ene same odaliske.

Byron je živel v opojnem zmagoslavju, triumfu in užitkih. Prepustil se je vrtincu. Lady Lambova, entuzijatska, bakhantka in ekscentrična ženska,

bitje divje, nemirne nature, katero je njena okolica imela za hudičevko, veverico in netopirja v eni osebi, Lady Lambova se je obesila Byronu na vrat. Bila je tri leta starejša od pesnika, soproga uglednega člana angleške družbe, mati več otrok: nič zptlo. Ponudila je Byronu v prvem pismu vse svoje dragocenosti, potem ga je imenovala solnčnico, ki se kreče po izvoru toplote. Byron je nekaj časa dopuščal to svoboščino, pozneje pa je odbil damo z energično gesto od sebe. Začel je obenem dvoriti miss Milbanki, sorodnici lady Lambove, svoji poznejši ženi.

Lady se ni dala odriniti zlepa v stran. Prazne obljube pesnikove je niso zadovoljevale. Na nekem plesu je Byron odklonil valček z njo. Lady je vzela nož in si prerezala grlo. Morali so jo odnesti iz dvorane. Dogodek je dal mnogo povoda za govorice o razmerju med lady in Byronom. Ko je Lambova okrevala, se je maščevala nad pesnikov. Napisala je roman »Glenarvon« in je v njem upodobila Byrona kot demona zlobe, v katerem so posebljene vse slabe lastnosti. Vire za svoj roman je črpala iz Byronovih del in za motto je vzela stihe iz »Korzarja«:

»Ime njegovo bo oznanjevalo
potomcem poznim eno le krepost
in tisoč grehov.«

»Glenarvon« je služil angleški družbi za škandalno kroniko iz pesnikovega življenja. Byron je na krivično obtožbo molčal. Pozneje, ko je imel roman v Benetkah iziti v italijanskem prevodu, se je obrnil cenzor na pesnika z vprašanjem, ali morda želi, da stvar ne bo odobrena. Byron je odgovoril na vprašanje s plemenito gesto: založil je italijanski prevod na lastne stroške.

Byrononovo lahkomišelnost življenje je končalo z nepremišljenim dejanjem: z ženitvijo. Način njegovega ~~dotedanjega~~ življenja ga ni učil spoštovati ženske: njegove ženske so se mu samo podajale in prenašale žrtve svoje ljubezni. Zato je bila tragika, ki je temu sledila, tembolj ostra. Byron je dobil za ženo žilavo Angležinjo, miss Ano Izabelo (Anobelo) Milbanke, edino nekega baroneta. Deklica je navezala pesnika nase s svojo skromnostjo in preprostotjo. Zgodovina tega koraka pri Byronu kaže, da si pesnik ni bil svest posledic opasnega podjetja, v katerega se je spustil.

Poslal je Milbankejvi pismo, o katerem mu je dejal neki dober prijatelj, da je »čedno« napisano. Byron, nagel, kakor je bil, je odposlal pismo snubilne vsebine. Proti svojemu pričakovanju je prejel odgovor, da je Anabela pripravljena poročiti ga. Bil je v škripcih. Preklicati ni mogel več ničesar. Preostalo mu ni nič drugega nego izpolniti dano besedo, in to je storil.

Kaj je zakonski jarem, to je bolj slutil nego vedel. Pred očmi mu je lebdele življenje lastnih roditeljev, ki je bilo peklensko, polno zlobe. To ga je tudi majalo pred poroko. Sprva je bil svojega uspeha pri Anabeli vesel, polagoma pa se je začel pogrezati v razmišljanje in spoznavati svojo usodno zmoto. Ko se je bližala poroka, mu je pogum čisto upadel. V seahanski cerkvi grofije Durham, kjer se je vršila poročna ceremonija, se je tresel pred oltarjem in je dajal svečeniku negotove ter naravnost nasprotujoče si odgovore.

Prvi tedni zakonskega življenja so se zdeli Byronu dolgočasni in pusti. Mladi par se je s kmotvom odpeljal v London, in tu se je pokazala pesnikova neprikladnost za jarem, v katerega se je bil vpregel: Byron je poglaval ves denar, ki ga je imel, deset tisoč funtov, vrhu tega še drugih osem tisoč funtov, in je začel jemati na posodo, kjer je mogel

kaj dobiti. Biriči so mu sledujoč zarubili celo zakonsko posteljo.

Pekel se je porajal. Žena je Byrona neprestano nadlegovala, motila ga je in prekinjala pri delu, kar je pesnika tako togotilo, da je nekoč razljučen zagnal uro v kamnin, drugič pa izpalil pištolo v sobi. Potem se je lotilo žene ljubosumnje. Odnosaji med zakoncema so postajali od dne do dneva bolj napeti. Byronovka je najela vohunko, ki je izvrševala hišne vlome v pesnikove predale in miznice ter je kontrolirala njegovo dopisovanje. Skandali so se kupili.

Ker je Byron baš v tem času sprejel izvolitev v direktorij gledališča Drury Lane, kjer je bil primoran službeno občevati z igralkami, pevkami in baletkami, je žena Anabela postajala čedalje bolj nervozna in razdražena. 10. decembra je lady Byronova porodila hčerko, ki je dobila pri krstu ime Avgusta-Ada. Byron ni mogel ponoči spati in ker ga je žejalo, je odbijal na kaminu steklenicam za sodavico vratove. Žena ga je obdolžila, da je metal steklenice v strop, samo da bi jo trpinčil. Mesec dni po porodu je Anabela vzele dete in odšla z njim k svojim staršem. Ko je prišla domov, je pisal njen oče Byronu pismo, da ne pusti svoje hčere nazaj k takemu okrutnežu. Byron se je temu uprl, toda zaman.

Nesrečo, ki je bila že v polnem teku, je še povečal »Glenarvon«, natočevanje lady Lambove v obliki romara. Vihar proti pesniku je naraščal v vsej deželi. Na Byrona so leteli podli očitki. Oglašilo se je časopisje, ki je izneslo pred javnost intimnosti zakonskega življenja ter celo namigavalo na Byronovo duševno stanje, češ da njegova glava ni v redu. Byrona so primerjali z Neronom, Apicijem, Kaligulo, Heliogabalom in Henrikom VIII. Vsemu temu se je pridružil še en udarec — obtožba, da je pesnik oskrnil svojo rodno po polu sestro Avgusto. A kaj pomeni taka obdolžitev v angleški družbi, si more predstavljati samo oni, ki pozna nekoliko njen milje. Ljudje so postali na pesnika besni in so ga napadali. Na potu v zbornico lordov je prišlo celo do dejanskih insultov. Ogorčen nad takim početjem, je sklenil Byron obrniti domovini hrbet za vedno. 25. aprila 1816. se je vkrcał na parnik in je ostavil Anglijo. Množica je za njim lučala kamenje.

Drugi odhod Byrona iz Velike Britanije je najpomembnejši datum vsega pesnikovega življenja. Šele sedaj se začel Byronova pot navzgor. Po prvi ločitvi od Anglije je nastal »Childe Harold«, napoved genija; sedaj se je bližalo nekaj večjega. Byron je rasel v veličino svetovnega imena in pomena ter se je pripravljal na duševno poveljanje, obenem pa tudi na razstaneč s telesnim življenjem, katerega je položil na oltar svobode grškega naroda.

V.

V drugi polovici aprila se je vkrcał Byron na ladjo v Doweru. Peljal se je v Ostendo. Potoval je z velikim spremstvom in je bil namenjen obiskati Waterloo. Za to potovanje si je dal napraviti pose-

ben voz po vzoru Napoleona Bonaparta. Ko se je preskrbel z vsemi potniškimi potrebščinami, je odrazil.

Od Ostenda dalje je potoval pesnik od Bruslja navzgor ob Renu. Opise teh krajev najdemo v tretjem spevu »Childe Harolda«. Tekst, ki se nanaša na Waterloo, je nastal v Bruslju po obisku bojišča. Prav popotni cilj Byronov pa ni bila pokrajina med Renom in Se'no, marveč divno Ženevsko jezero v Švici.

Koncem maja je došel pesnik na mesto. V neki penzi ob jezeru se je srečal s tri leta mlajšim Schelleyem, ki mu j že prej poslal svojo »Kraljico Mab«. Byron je prejel knjigo, a pospremno pismo se je izgubilo, zato se med pesnikoma ni razvila korespondenca.

Schelley in Byron sta bila prvič v življenju osebno skupaj in sta se takoj zblížala. Schelley je napravil na Byrona velikanski vtis. Bil je moderen emancipiran duh, medtem ko je bil Byron v literaturi in filozofiji le nekaj poluizobraženec. Byrona so vodile bolj simpatije nego prepričanja, zato pomeni znanje s Schelleyem ognjeni krst Byronovega duha v dobi, ko se je začel oblikovati pesnikov »jaz«. Vpliv Schelleyevih panteističnih nazorov je kmalu občutil v Byronovih pesnitvah: »Childe Harolda tretji spev nam je prva priča za to trditev, a še očitnejši postane vpliv v nadaljnjih delih, zlasti v »Manfredu«, (kjer je posebno značilen prizor z duhovi) in v »Kajnu«.

Schelley je živel v Švici z Mary Godwinovo, katere je imela poleg sebe svojo polusestro miss Clairmontovo, mlado damo, ki je bila že na Angleškem goreča občudovalka Byrona. Nič čudnega ni, da se je to bitje na tujih tleh takorekoč vrglo pesniku v naročje. Ta žrtev jo je stala bridkih posledic.

Kmalu sta se pesnika preselila na južni del jezera v Campagne Montalegre. Byron si je najel stanovanje v vili Diodadi, kjer je napisal vrsto krasnih pesmi.

Byron in Schelley sta bila v Švici predmet splošne pozornosti tujcev. Angleži so obiskovali Ženevsko jezero trumoma. Poeta nista imela pred nadležnimi rojaki miru ne podnevi ne ponoči. Ljudje so jima vdiral iz gole radovednosti in škandalozelnosti celo v stanovanje. Počil je glas, da živita Byron in Schelley z dvema sestrama kakor dva hudiča. Angleška romanopiska, stara, pobožna mrs Herveyeva, ki je videla Byrona pri madame de Staelovi, je omedlela, ko ji je bilo predstavljeno »Njegovo Satansko Veličanstvo« — lord Byron.

To ozračje je bilo kakor nalašč ustvarjeno za natočevanje. Govorilo se je o krvoskrustvu in lady Byronovi je prišlo vse na ušesa. Madame de Staelova je sprva pritisкала na Byrona, naj se zblíži in spravi s svojo ženo. Pesnik je bil v načelu voljan to storiti, a dogodki, laži in obrekovanja, so prehiteli njegovo pošteno voljo, tako da je umaknil svoj skiep. Ni se hotel poniževati in je rajši opustil namero.

(Dalje.)

Razno

City and Country School v Newyorku. Šola je bila ustanovljena l. 1913. Ima dva oddelka, od katerih eden leži v središču Newyorka, a drugi je pa zunaj nje, v okolici. Drugo poslopje je odprto le v dneh počitnic, od junija dalje. Njen notranji ustroj sloni na principih Dewey-a in je učni načrt porazdeljen na različna osrednja zanimanja v letu. Prvi oddelek obiskujejo otroci do treh let, drugi oni do 6 let, tretji

oddelek pa otroci do dvanajst let. Najmlajši gojenci, od 3 in 4 let, so zaposleni primerno tej dobi in preživijo vse šolske ure v najvišjem nadstropju poslopja, odkoder lahko v slučaju ugodnega vremena takoj stopijo na široko strešno teraso. Učenci do 6 let so zaposleni posebno z različnimi igrami, rišejo mnogo, režejo, izdelujejo stvari v plastiki in se učijo uporabljati orodja. S šestim letom je pouk že bolj določen. Posebno pozornost posvečajo opazovanju praznovnih in poročevalskih sredstev v

mestu. Istemu obravnavanju je določena tudi prehrana mesta, obiskujejo se kolodvori, pristanišča in trgi. Otroci pripravljajo v kuhinji sadje, bombone, slaščice itd. ter pri tem delu sami merijo, tehtajo, kuhajo in perejo vso potrebno posodo.

S sedmim letom se obrne vsa pozornost učencev na mesto Newyork samo. Prirejajo se izleti, obiski, spoznavanje se topografija mesta, rišejo se ulice, hiše, njihova notranjost. Ta opravila so v soglasju z zaposlenjem 6 letnih otrok. V osmem letu spoznava učenec trgovstvo. V to svrhu je v šoli vzpostavljen popoln magazin potrebščin za šolo. Tu se učenci učijo praktično vseh računskih operacij. Povrh se seznanjajo še z izvorom, načinom izdelave blaga, ki z njim kupčujejo. V devetem letu postane osrednji nauk pouka življenje v srednjem veku. Otroci izdelujejo oblako, grbe, predstavljajo scene iz tega razdobja. Tudi se takrat vpelje v šolskem poslopiju notranja poštna služba, ki jo opravljajo sami otroci in ki sega od razreda do razreda, v magazin in v tiskarno, ki je tudi prideljena šoli.

V desetem letu spoznavajo otroci zgodovinski postanek knjige, tiska in pisanja, izdelujejo letake in lepake, čitalne kartone, kateri se uporabljajo v nižjih letnikih, ilustrirane razglednice itd. Tudi prisostvujejo dečki delu, ki ga opravlja višji razred. V tem imajo dvanajstletni učenci pravo tiskarno v malem. Sprejemajo naročila oglasov, ilustriranja knjig, natiske poročil o delovanju drugih oddelkov v šoli, natiske poročil o šolskih izletih itd.

Na ta način se vzbujajo pri učencih posebna skrb za jezikovno pravilnost sestavkov, za lepo pravilno pisanje.

Razume se, da izven vsega navedenega se po vseh razredih uči čitanje, pisanje, računstvo, fizika, kemija in zgodovina. Iz praktičnega dela se posvečuje posebna skrb risanju, slikanju, oblikovanju, rezbarstvu in mizarstvu in šivanju.

Ves pouk sloni na opazovanju in primerjanju, otrok sam ugotavlja, kontrolira.

K šoli je priključen tudi založni in propagandni oddelek za širjenje proučevanja problemov moderne pedagogike. Oddelek je že objavil vrsto knjig in brošur o programu, metodi šolskega dela zavoda samega in končno tudi poročila o doseženih uspehih.

Projekt zakona za osnovne šole v Jugoslaviji je izdelan in predložen narodni skupščini v razpravo in odobritev. Sestava enotnega šolskega zakona je prizadela veliko težav, ker so se združile v enotno državo dežele s povsem različno urejenim šolstvom. Pri sestavi je bilo treba upoštevati posebne krajevne prilike, šolsko zakonodajo prejšnjih dežel in nivo šolstva v posameznih pokrajinah. Pričujoči načrt je izdelan na podlagi šolskega zakona za Srbijo iz leta 1904.

Posebnost novega zakona je to, da predpisuje ob koncu leta šolske svečanosti združene z izkušnjami, kjer naj učitelj pokaže svoje učne uspehe. Občinam nalaga gradnjo in vzdrževanje šolskih poslopij, dajanje oskrbo stanovanj in ogrevanje učiteljskega. Smoter osnovne šole opredeli zakon z vzgojo mladine v duhu narodnega in državnega edinstva ter verske strpnosti, širiti prosveto in dajati osnovo za moralno in praktično življenje ter nadaljno izobrazbo.

Politične skupine, kakor tudi druge organizacije delajo na to, da bi se izvedle gotove izpremembe v smislu posameznim skupinam odgovarjajočih kriterijev.

Organizacija U. J. U. posveča delu pri sestavljanju šolskega zakona največjo pozornost in skuša uveljaviti svoje stališče bodisi kot zastopnica učiteljskih materijelnih, moralnih in pravnih koristi na eni strani, ali pa kot organizacija prosvetnih delavcev, katerim je šola še vedno ideal. Po dose-

danjih izgledih pa najbrž ne bo uspela v glavni točki, za katero se bori, to je ločitev prosvete od politike. Morda pa je pokazala organizacija, kot je to lepo karakteriziral tov. Ribičič v »Učit. tovarišu«: »Hočemo zastopnika pri oblastih! V tem »hočemo« je izražena naša šibka odporna sila.»

D.
»Državni« učni jezik. Prosvetni minister Pribičević v Jugoslaviji je izdelal osnutek šolskega zakona, ki uvaja v osnovne šole — državni učni jezik. To je menda nov korak dalje k zaščiti manjšinskih narodnostnih pravic. Gotovo je, da ne bo nikomur prinesel sreče tak protinaraven, nasilen in necivilizatoričen ukrep, če bo kdaj postal zakon.

Proti novemu zakonskemu osnutku je nastopila večina belgrajskega učiteljstva, ker ga smatra za reakcionarnega in škodljivega šolstvu in učiteljstvu.

Komisija za udžbenike. Več je u Rimu obrazovana centralna komisija za udžbenike, koji su odabrani u zadnjoj sedmici ove škol. godine, da se tako izbegne lanjskoj neurednosti, da se bilo u januaru bez škol. knjiga.

Slovo. G. ca Pavla König, učiteljica v Saležu (Zgonik) se tem potom poslavlja od tovarišic in tovarišev, od katerih se ni mogla posloviti osebno.

Zelimo ji, da bi bila v novi službi srečnejša kot doslej.

NOVE KNJIGE.

Pod naslovom »Prilozi za psihologiju deteta« počela je izlaziti u dvomesečnim sveskama prvi takve vrsti časopis.

»Prilozi« će donášati rasprave iz celokupne psihologije deteta, obradjujući naročito primenjenu psihologiju, a to znači, na uzgojnu teoriju i praksu. Revija će ovako podržavati vezu između psihologije deteta i pedagogije, te nastojati oko izgradnje naučne pedagogije u našem narodu. Pored ovoga »Prilozi« će obradjujati i psihotehničke probleme, pa da se i u nas jednom počme sa ispitivanjem dečijih sposobnosti za razne vrste zanatstva, trgovine, industrije itd. s obzirom na izvor poziva za budući život. Da zainteresuje šire krugove za psihologiju deteta, »Prilozi« će donositi iscrpna uputstva za posmatranje i studiju dečijeg duševnog života. Isto donosit će revija rasprave iz opšte psihologije i psihopatologije, u koliko one imaju veze sa psihologijom deteta, te najzad pregled domaće i stvarne psihološke literature.

Glavni urednik: prof. Dr. Branislav Krstić, Beograd, III. muška gimnazija. Cena: godišnje 90 din.; pojedini svezak 30 din. Za djake 60 d'n.

Dočim ovu našu prvu te vrsti pedagoško-psihološku reviju toplo preporučamo našem znanja i usavršavanja željnom učiteljstvu, ujedno ga želimo podsetiti, da se bavi u školi i vani promatranjem psihe našeg slav. deteta, pošto se školski uspeh učiteljev baš temelji na tom znanju.

ČLANSTVU ZVEZINEGA ZBORA. Opozorjamo, da bo v prvi polovici septembra pevski tečaj, ki bo trajal osem dni in bo zaključen z enim ali dvema javnima koncertoma. Pri tečaju se bo nastudiral nov program. Glaske prejmejo člani zbora in pravčasno, da se pripravijo. Prejmejo tudi okrožnico glede vseh podrobnosti tečaja.

Pevski tečaj bo zbor izredne važnosti. Zato že sedaj apeliramo na pevke in pevce, da se ga gotovo in polnoštevilno udeležijo ter pripeljejo s seboj še take, ki imajo dobre glasove in ki bi hoteli vstopiti v zbor. Skrbeli bomo, da ne bo tečaj gnetno breme za udeležence.

ODBOR.